

gospodarske, obrtniške in narodne.

Izhajajo vsak petek ter stanejo v tiskarni prejemane za celo leto 3 gld. 50 kr., za pol leta 1 gld. 75 kr. in za četrť leta 90 kr., — po pošti prejemane pa za celo leto 4 gld., za pol leta 2 gld. in za četrť leta 1 gld. — Za prinašanje na dom v Ljubljani se plača na leto 40 kr. Naročnino prejema upravnistvo v Blasnikovi tiskarni. — Oglase (insertate) vzprejemlje upravnistvo, in se plača za vsako vrsto za enkrat 8 kr., za dvakrat 12 kr., za trikrat 15 kr. — Dopisi naj se pošiljajo urednistvu „Novic“.

V Ljubljani 18. oktobra 1895.

Politiški oddelek.

Volitve za kranjski deželni zbor.

Razpisane so volitve za kranjski deželni zbor in bodo, kakor se kaže, precej viharne. Skoro povsod si bodo stala po dva kandidata nasproti. Pri tem boji se bodo najočitneje videl novi kranjski razpor. Da se bode pri tej priliki marsikaj pisalo in govorilo, kar ugleda obeh strank ne bode povzdigovalo pred svetom, je gotovo.

Naše narodne razmere še niso take, kot bi bilo želeli, in zaradi tega pa moramo delati na to, da se v razne zastope volijo zavedni narodnjaki. Le poglejmo, Slovenci smo tako rekoč, kar se tiče srednjega šolstva, najzadnji v Avstriji. Vsi drugi že imajo popolne srednje šole, bodisi že v večjem ali manjšem številu, le mi Slovenci nimamo nobene. Višji razredi gimnazije so nemški, realka je pa tudi popolnoma nemška. Da bode potrebno kaj storiti, da se v tem oziru izpolnijo določbe ustave, je gotovo. Deželni zbor v taci vprašanji nima odločilne besede, a nekaj pa le njegova beseda velja. Bivši minister Madejski je celo naglašal, da se bode oziral na mnenje deželnega zbora, posebno če bodo soglasno.

Pomisliť je pa, da deželni zbor voli tudi deželni odbor, ki odpošilja v dež. šolski svet dva člana. Gotovo ni vse jedno, koga odpošlje deželni odbor v deželni šolski svet, odločno narodnega moža ali pa kacega omahljivca. Razmere v kranjskem deželnem šolskem svetu že sedaj niso posebno ugodne v narodnem oziru, a utegnejo se pa še shujšati, ako deželnozbornske volitve neugodno izpadejo. Glas odposlancev deželnega odbora je v jednem oziru važnejši, nego glas drugih članov te korporacije. Ta dva prihajata kot zastopnika narodnega zastopa in če bi ta dva morda zagovarjala nemške težnje, se bode naposled reklo, da narod to želi, drugače bi taci mož niti v deželni zbor poslal ne bil. Vsaj je znano, kako Nemci in nemškutarji radi trdijo, da narod ne mara za slovenske šole, da jih zahtevajo le nekateri vodje.

Jako bi se motili, ko bi mislili, da za našo narodnost ni nobene nevarnosti, ko se ravno tako s Slovani ne postopa, kot se je pod Auerspergom. Po raznih ovinkih se še vedno povsod nemščina Slovincem vriva. Kako se bode položaj za avstrijske Slovincane razvil, še nikdo ne ve. Nemškoliberalna stranka zares gine, a zato pa tem predrznejše nastopa nemškonarodna stranka. Če se ta utrdi, bomo ž njo morda imeli v naši državi še huji boj, nego z nemškimi liberalci. Poslednji zaradi svoje zveze z židovstvom tudi pri velikem delu nemškega prebivalstva niso našli simpatij, a drugače je z nemškonarodno stranko, za njo se utegne ogreti ves nemški narod. Zahteve te stranke teže pred vsem za tem, da se nemščina preglasi za državni jezik v Avstriji in tako nenemški narodi narede za nekako podrejeno pleme. Nemški nacionanci bi najraje v naši državni polovici napravili podobne odnošaje, kot so na Ogerskem.

Nemci in Italijani se vedno bolj postavljajo na narodno stališče in vidno s tem dobivajo moč. Žal, da pa moramo reči, da pri nas Slovincih je pa baš nasprotno. Pri nas narodna zavest prej pojema, nego napreduje, in vedno večje število je tisti, katerim je narodnost bolj postranska stvar in se jim ne zdi več potrebno, da bi se od kandidatov odločno zahtevalo tudi narodno prepričanje.

Seveda pri tem pa mi nikakor ne mislimo, da bi se naj kako Nemcem in Italijanom kratile pravice. Zahtevati moramo le narodno enakopravnost in zato se je nam boriti po vseh zastopih, od naših občinskih zastopov do državnega zbora in do delegacij. Mi zatorej ne moremo volilcem dovolj priporočati, da se zlasti, kjer se vriva kak nov kandidat, tudi prepričajo, kakšnega mišljenja je v narodnem oziru.

Kdor nima srca za narod, tudi v narodnogospodarskem oziru ne bode dobro storil za deželo. To je nas že podučila nekdanja nemškutarska stranka, ko je imela moč v rokah. Skrb za narodnogospodarski napredek jej je bila deveta briga. Nemškutarska stranka je povsod pri volitvah imela polna usta skrbi za kmeta in obrtnika.

Naglašala je važnost narodnogospodarskih vprašanj. Pravila je narodu, koliko se časa in denarja potrosi v boji za narodnost, in koliko bi bolje bilo, ko bi skrbeli za narodnogospodarski razvoj. Vse to so pa bile le lepe besede.

Tudi pri letošnjih volitvah se bode volilcem obetalo kdo ve kaj vse v narodnogospodarskem oziru, obetalo znižanje davka in kdo ve kaj še vse. Volilcem priporočamo, da naj takim obljubam preveč ne verujejo, kajti največkrat tisti ljudje, ki največ govore, nimajo niti pojma o potrebnih preosnovah. Sploh pa moramo povedati, da vse večje gospodarske preosnove spadajo pred državni zbor in se mnogo tega, kar se obeta, v deželni zbor niti izvesti ne more. Mej taka vprašanja spada mej drugim tudi osnova deželne zavarovalnice. Dokler državni zbor ne sklene obveznega zavarovanja in da se to zavarovanje mora sklepati v deželnih zavarovalnicah, ni namreč pričakovati posebnega vspeha od take zavarovalnice. V državnem zboru je pa zlasti zedinjena levica proti dež. zavarovalnicam in kdor je to stranko podpiral, gotovo ni pospeševal osnove teh zavarovalnic, naj se morda pred volilci še tako naudušuje zanje.

Sicer pa tudi radi pritrdimo, da je treba, da v dež. zbor pridejo v narodnogospodarskih vprašanjih izvedeni možje, ki poznajo potrebe našega kmeta in obrtnika in so mu tudi voljni pomagati. Narodna stranka je tudi dosedaj gledala, da je za deželni zbor priporočala vedno take može.

Da pa bodo kandidatje narodne stranke tudi dobri katoliki, je pač razumljivo samo po sebi. Sicer pa ni le oni dober katolik, ki povsod se baha z vero in jo uriva tja, kodar nima nič opraviti. Sicer pa moramo omeniti, da je za nas Slovence narodno vprašanje največje važnosti. Narod naš je še marsikje v nevarnosti, ako pomislimo, kako se je pomanjšalo število Slovencev od predzadnjega do zadnjega popisovanja v nekaterih krajih v obližji Kočevja; in se tudi žalibog v Ljubljani in drugod šopiri nemškutarstvo in ponehuje pravo navdušenje za narodno reč.

Mi le priporočamo volilcem, da naj gledajo, da bodo volili dobre narodnjake in že pazijo pri volitvah volilnih mož, da izbero može, o katerih narodnem prepričanju ni najmanjše dvombe, ki bodo gotovo dali glas le možu, o katerem vedo, da ima zares srce za narod in dom.

Politični pregled.

Grof Hohenwart. — Te dni je bil grof Hohenwart dalje časa pri Badeniji in sta se posvetovala o političnih stvareh. Temu posvetovanju se pripisuje veliko važnosti. Sedaj se tudi govori, da grof Hohenwart še nikakor ne misli odložiti svojega mandata, temveč hoče posebno vplivati na volilno reformo v državnem zboru. Bojimo se, da bode s svojim nasvetom zopet stvar le oviral. Seveda toliko ovirati ne bode mogel, kot je pred Windischgrätzem, ker grof Badeni je glede volilne reforme že seboj prinesel glavna načela, od katerih ne bo tako hitro odstopil. On tudi ni postal ministerski

predsednik s Hohenwartovo pripomočjo, kakor je bil knez Windischgrätz.

O ministerstvu Badenijevem piše „Naša Sloga“: Grof Badeni je sicer naglašal poslednje dni, da se hoče v poslanski zbornici opirati na zmerne življe ter da hoče pobijati skrajne narodnostne težnje. No, to pa še ni program, kajti dvomimo, da bi se tudi zmerni življi dali izkoriščati do skrajnega v to svrhu, da postanejo slepo orodje gosp. grofa proti skrajnim težnjam radikalnih zastopnikov. Glavna naloga grofa Badenija bi bila torej: da se upre onim strankam, koje teže po nečem, kar ni osnovano v zakonu, ali kar bi utegnilo biti na škodo vkupnosti. Na vso srečo, ne spadajo med te stranke zastopniki slovanskih narodov v Avstriji, izvzemši morda rojake g. grofa. Kolikor Čehi, toliko tudi Hrvatje in Slovenci ne zahtevajo od vlade ničesar, kar ne bi bilo utemeljeno v državnih temeljnih zakonih ali kar bi kratilo pravice drugih narodnostij. Oni zahtevajo jedino to da se deli jednaka pravica vsem narodom v vseh strokah javnega življenja. Oni zahtevajo jednostavno, da se vrše točno in nepristransko državni temeljni zakoni. Po takem bi imeli Slovani najboljšega zagovornika v grofu Badeniji. Ali jedna stvar je mrtva beseda, a druga živo delo. Zato treba, da počakamo, da bomo videli novo ministerstvo pri delu. Ako bode hodilo po stezi svojih prednikov, mogoče da zadovolji to ali ono stranko, ali velike večine avstrijskih državljanov gotovo ne zadovolji. Govori se, da grof Badeni uživa neomejeno zaupanje prezvišene vladarja, o kojem vemo za gotovo, da želi vso srečo vsem svojim narodom. Da vidimo torej, da-li bode grof Badeni hotel tako vladati, da zadovolji narodom in težnjam pravega vladarja.

Mladočehi in grof Badeni. Mladočeški listi so prepričani, da Badeni ne bode kazal posebnega nasprotstva do Čehov. Storil pa ne bo tudi ničesa, kar bi škodovalo levičarjem, ker se misli nanje opirati. Mladočehi bodo po tem uravnali svoje postopanje. Ostali bodo v opoziciji, kakor proti vsaki vladi, ki se ne postavi za svojo nalogo rešitve češkega vprašanja.

Državni zbor se snide dne 22. oktobra. Ta dan bode zborovali obe zbornici državnega zbora in bode jima grof Badeni razvijal svoj program. Tedaj tudi kaj zanesljivega izvemo o načrtu Badenijeve volilne reforme. V drugi seji državnega zbora bode pa finančni minister Bilinski predložil državni proračun za drugo leto.

Staročehi nimajo dosti upanja, da bi pri deželnozbornih volitvah dosegli kak uspeh, in zatorej že nekateri njih listi poročajo, da se volitve ne udeleže. Store tudi najboljše, potem bode vsaj Čehi jedini v deželnem zboru. Zanašali so se sprva na vlado, da jih bode podpirala, a to upanje je izginilo, odkar se maje stališče namestniku grofu Thunu. Vladi ni dosti ležeče na stranki, o kateri ve, da nima zaupanja naroda za seboj. Staročehi so le tako dolgo za vlado imeli kaj veljave, dokler je bilo kaj upanja, da se uresničijo dunajske punkcije, sedaj, ko so pa sami se jim odrekli, pa vladi ni nič na njih ležeče.

Pomankanje sodnih uradnikov. — Ko se upelje novi civilnopravdni red, se bode marsikaj premenilo pri sodiščih. Gotovo bodo veliko bolj pravne razmere, nego so sedaj, ker bode imel sodnik veliko večjo priliko stvar točno preiskati. Posel sodnikov se bode povečal, za to se bode pa moralo pomnožiti število osebja pri posamičnih sodiščih in več novih sodišč se bode pa moralo osnovati. Več starejših sedanjih sodnih uradnikov pa pojde v pokoj, da se jim ne bode treba učiti novega postopanja. Zato se pa pravosodna uprava boji, da bode v kratkem v obče manjkalo števila osebja pri sodiščih, ako se juristi, ko dovrše pravoslovne študije, ne bodo bolj vstopali v službo pri sodiščih, kjer imajo sedaj pričakovati, da bodo hitro napredovali v službi. Posebno v meševitih deželah bodo juristi, večši obeh deželnih jezikov, gotovo hitro dobili boljša mesta, ker tacih juristov še ni v izobilji.